

SỰ THAM GIA CỦA NGƯỜI DÂN TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI: TỔNG QUAN MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN Ở VIỆT NAM

TS. Nguyễn Mậu Dũng

Trường Đại học Nông nghiệp Hà Nội

Email:maudung@hva.edu.vn

Phong trào xây dựng nông thôn mới đã và đang được triển khai thực hiện ở hầu hết các vùng nông thôn trong cả nước trên cơ sở lấy người dân làm trung tâm cả trong quá trình xây dựng và thụ hưởng kết quả. Kết quả nghiên cứu từ lý luận và thực tiễn cho thấy sự tham gia của người dân trong chương trình xây dựng nông thôn mới có vai trò cực kỳ quan trọng và được coi là chìa khóa then chốt là để đảm bảo cho sự thành công của chương trình. Để tăng cường sự tham gia của người dân trong xây dựng nông thôn mới trước hết cần xác định người dân chính là chủ thể xây dựng nông thôn mới, đồng thời cần tạo điều kiện cho người dân trực tiếp tham gia vào ban chỉ đạo xây dựng nông thôn mới cấp thôn, xã; phát huy vai trò của người dân trong công tác tuyên truyền vận động, trong đóng góp vật tư nhân lực, trong giám sát thực hiện các hạng mục công trình xây dựng nông thôn mới... của địa phương.

Từ khóa: Kinh nghiệm, người dân, nông thôn mới, sự tham gia,

1. Giới thiệu

Nhằm đẩy mạnh công cuộc phát triển nông thôn, ngày 4/6/2010 Thủ tướng Chính phủ đã ký quyết định số 800/QĐ-TTg phê duyệt chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng Nông thôn mới (NTM) giai đoạn 2010-2020 với mục tiêu là đến năm 2015 có 20% số xã đạt tiêu chuẩn NTM và đến năm 2020 có 50% số xã đạt được tiêu chuẩn này. Chính vì vậy phong trào xây dựng NTM đã và đang được triển khai thực hiện ở hầu hết các vùng nông thôn trong cả nước. Có thể nói xây dựng NTM là chương trình hướng tới mục tiêu làm chuyển biến sâu sắc cả “chất” và “lượng” ở nông thôn trên cơ sở lấy người dân làm trung tâm cả trong quá trình xây dựng và thụ hưởng kết quả. Do vậy, sự tham gia của người dân trong xây dựng NTM cần được phát huy một cách tối đa. Sau một thời gian triển khai thực hiện, có thể thấy sự tham gia của người dân ở nhiều địa phương trong xây dựng NTM bước đầu đã được phát huy và đạt được những kết quả đáng khích lệ. Tuy nhiên, ở không ít địa phương do nhiều nguyên

nhân khác nhau mà sự tham gia của người dân trong xây dựng NTM là tương đối hạn chế, ảnh hưởng không nhỏ đến kết quả triển khai thực hiện chương trình. Chính vì vậy, làm thế nào để tăng cường sự tham gia của người dân trong xây dựng NTM đang là vấn đề được quan tâm ở nhiều địa phương trong cả nước.

Mục đích của bài viết bao gồm (i) tìm hiểu cơ sở lý luận về sự tham gia của người dân trong các chương trình phát triển nông thôn; (ii) Tìm hiểu thực trạng tham gia của người dân trong quá trình xây dựng NTM ở một số địa phương; (iii) rút ra một số bài học kinh nghiệm nhằm tăng cường sự tham gia của người dân trong quá trình xây dựng NTM trong thời gian tới. Những thông tin số liệu trong bài viết được thu thập từ các báo cáo nghiên cứu của nhiều tác giả trên thế giới, từ các báo cáo đánh giá kết quả xây dựng NTM của các cấp chính quyền, từ các bài viết về xây dựng NTM ở Việt Nam trên các sách, báo, internet... Bên cạnh đó, phương pháp phỏng vấn chuyên gia, phương pháp thảo luận nhóm

với các cán bộ và người dân của một số địa phương được thực hiện để thu thập các thông tin và số liệu cần thiết. Phương pháp phân tích tổng hợp, phương pháp kế thừa là những phương pháp chủ yếu được sử dụng trong quá trình nghiên cứu.

2. Cơ sở lý luận về sự tham gia của người dân trong phát triển nông thôn

2.1. Khái niệm về sự tham gia của người dân trong phát triển nông thôn

Theo Ngân hàng Thế giới (2008) thì tham gia (*participation*) là một quá trình mà thông qua đó các tác nhân có liên quan sẽ tạo ảnh hưởng và chia sẻ quyền quyết định trong quản lý các nguồn lực, thực hiện các hoạt động hay các sáng kiến được đề xuất từ quá trình tham gia đó. Theo Bộ Nông nghiệp Hoa Kỳ (USDA, 2000), sự tham gia tích cực của người dân địa phương vào việc xây dựng và triển khai thực hiện các chương trình hay các dự án phát triển là chìa khóa then chốt là để đảm bảo sự thành công của các chương trình hay dự án phát triển đó. Kinh nghiệm từ các chương trình phát triển nông thôn ở Châu Âu cũng cho thấy những chương trình, dự án phát triển nào có sự tham gia tích cực hơn của người dân thường sẽ đạt được kết quả tốt hơn và sự thất bại trong triển khai một số chương trình, chiến lược phát triển nông thôn trước đây chủ yếu là do chưa huy động được sự tham gia của người dân trong quá trình xây dựng và triển khai thực hiện những chương trình, chiến lược đó.

2.2. Các mô hình về sự tham gia của người dân

Sự tham gia của người dân vào trong các chương trình dự án phát triển có thể được thể hiện dưới nhiều hình thức khác nhau như tham gia tư vấn; tham gia đóng góp nhân lực, vật lực; tham gia thảo luận và xây dựng kế hoạch hành động; tham gia triển khai thực hiện; tham gia giám sát đánh giá. Mô hình về mức độ tham gia khác nhau của người dân được Sherry Arnstein (1969) đề xuất thông qua việc nghiên cứu sự tham gia của người dân trong quá trình lập kế hoạch ở Mỹ. Đây là mô hình được chấp nhận rộng rãi trên thế giới. Theo đó, sự tham gia của người dân có thể được thể hiện qua 8 bậc khác nhau trong 3 mức độ tham gia là không tham gia, tham gia mang tính hình thức và thực sự tham gia. Tuy nhiên, theo Bryden và cộng sự (1995) thì việc tham

gia của toàn bộ cộng đồng người dân vào trong quá trình lập kế hoạch và triển khai thực hiện các chương trình hay dự án phát triển của địa phương là điều rất khó có thể thực hiện được. Điều này là do cộng đồng địa phương thường bao gồm những cá nhân hay hộ gia đình có sự khác nhau về mối quan tâm, về lĩnh vực ưu tiên trong cuộc sống và khác nhau về các nguồn lực (Moseley và Cherett, 1993). Thường trong một cộng đồng địa phương cũng chỉ có ít người có đủ thời gian, nguồn lực và xu hướng muốn tham gia lâu dài vào các chương trình hay dự án phát triển. Curtin (1996) do vậy đã đề xuất hai mô hình phát triển cộng đồng khác nhau dựa vào sự tham gia của người dân là mô hình đồng thuận (*Consensus model*) và mô hình xung đột (*Conflict model*).

Hầu hết các chương trình phát triển đều gián tiếp hay trực tiếp dựa trên mô hình đồng thuận mặc dù trong thực tế là có sự khác biệt đáng kể giữa các cá nhân hoặc giữa các nhóm người trong cộng đồng. Trong thời gian gần đây, một cách tiếp cận trung gian giữa mô hình đồng thuận và mô hình xung đột đã xuất hiện trong đó thừa nhận sự khác biệt giữa các nhóm dân cư trong cộng đồng nhưng không can thiệp theo cách ủng hộ sự khác biệt này. Một số nghiên cứu và kinh nghiệm thực tiễn cho thấy mức độ tham gia khác nhau của các nhóm dân cư khác nhau có thể là phù hợp và hiệu quả. Những người ít quan tâm đến sự phát triển của địa phương có thể cảm thấy thỏa mãn mặc dù họ chỉ cần nhận được thông tin hoặc được tham gia lấy ý kiến tư vấn về chương trình phát triển của địa phương. Những người khác trong địa phương có thể muốn được trực tiếp tham gia để đưa ra các quyết định và tham gia triển khai thực hiện các hoạt động cụ thể trong chương trình, dự án phát triển ở địa phương. Do vậy, mức độ tham gia hiệu quả có lẽ là mức độ tham gia cụ thể của mỗi cá nhân mà cá nhân đó cảm thấy hài lòng, thỏa mãn nhất với mức độ tham gia của mình (Wilcox, D., 1994).

2.3. Một số yếu tố ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân

Sự tham gia của người dân là thành phần quan trọng trong các chương trình và dự án phát triển đối với các địa phương ở hầu hết các nước và chịu ảnh

hưởng của nhiều yếu tố, bao gồm các yếu tố về thể chế và luật pháp, các yếu tố kinh tế, xã hội, chính trị, văn hóa (Cohen and Uphoff, 1980, Cornwall, 2002, Samad, 2002 and Gupte, 2004). Các yếu tố về thể chế và luật pháp quy định những đối tượng nào có thể tham gia vào các chương trình, dự án phát triển và do vậy có ảnh hưởng quan trọng đến sự tham gia của các đối tượng hay các nhóm cư dân khác nhau trong cộng đồng. Các yếu tố kinh tế xã hội chẳng hạn như mức thu nhập, tuổi, trình độ văn hóa, giới tính, nhận thức, uy tín hay thanh danh của người dân... và các yếu tố văn hóa như phong tục tập quán của người dân ở mỗi địa phương là những yếu tố có ảnh hưởng đến mức độ tham gia của mỗi người dân vào chương trình phát triển.

3. Sự tham gia của người dân trong thực tiễn xây dựng NTM ở Việt Nam

3.1. Khái quát chương trình xây dựng NTM

Thực hiện Nghị quyết số 26-NQ/TW (2008) về nông nghiệp, nông dân, nông thôn, Chính phủ đã xây dựng Chương trình hành động (*Nghị quyết số 24/2008/NQ-CP*) trong đó có Chương trình mục tiêu Quốc gia về *xây dựng NTM*. Ngày 16/4/2009, Thủ tướng Chính phủ đã ký quyết định số 491/QĐ-TTg về việc ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về NTM. Bộ tiêu chí này quy định 19 tiêu chí trong năm lĩnh vực (quy hoạch, hạ tầng kinh tế xã hội, kinh tế và tổ chức sản xuất, văn hóa xã hội môi trường và hệ thống chính trị) mà xã NTM cần phải đạt được. Một huyện được coi là huyện NTM nếu có 75% số xã đạt xã NTM. Một tỉnh đạt tỉnh NTM nếu có 80% số huyện đạt huyện NTM. Ngày 4/6/2010 Thủ tướng Chính phủ đã ký quyết định số 800/QĐ-TTg phê duyệt chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng NTM giai đoạn 2010-2020 với mục tiêu là đến năm 2015 có 20% số xã đạt tiêu chuẩn NTM và đến năm 2020 có 50% số xã đạt được tiêu chuẩn này.

Theo Ban chỉ đạo Trung ương Chương trình mục tiêu quốc gia NTM thì bắt đầu từ năm 2011, phong trào xây dựng NTM được triển khai tại gần 10.000 xã trong cả nước. Tính đến tháng 2/2012, 63 tỉnh, thành phố đã hoàn thành đánh giá thực trạng xây dựng NTM theo 19 tiêu chí, theo đó 1,2% số xã đạt từ 15-18 tiêu chí; 3,3% đạt từ 11-14 tiêu chí; 13% số xã đạt từ 7-10 tiêu chí; 82,5% số xã đạt dưới 7 tiêu

chí. Các địa phương đã giải ngân hơn 3.310 tỷ đồng vốn xây dựng cơ sở hạ tầng thiết yếu; dành gần 112 tỷ đồng cho xây dựng các mô hình sản xuất hàng hóa tăng thu nhập cho người dân (Báo Hà Nội Mới, 2012).

3.2. Sự tham gia của người dân trong xây dựng NTM và những kinh nghiệm từ thực tiễn

3.2.1. Người dân là chủ thể xây dựng NTM

Để bảo đảm sự thành công của Chương trình NTM thì trước hết cần phải xác định chủ thể xây dựng NTM. Nhiều ý kiến cho rằng chủ thể xây dựng NTM phải là chính quyền, tuy nhiên để đảm bảo xây dựng NTM thành công thì kinh nghiệm từ thực tiễn ở các địa phương trong thời gian qua cho thấy người dân cần được xác định là chủ thể thực sự trong xây dựng NTM. Vai trò chủ thể của người dân trong xây dựng NTM được thể hiện thông qua việc người dân tích cực tham gia vào quá trình xây dựng và thực hiện quy hoạch xây dựng NTM; chủ động, sáng tạo trong xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội ở nông thôn; trực tiếp tham gia trong phát triển kinh tế và tổ chức sản xuất; tích cực, sáng tạo trong xây dựng và gìn giữ đời sống văn hoá-xã hội, môi trường ở nông thôn; là nhân tố góp phần quan trọng vào xây dựng hệ thống chính trị- xã hội vững mạnh, bảo đảm an ninh trật tự ở cơ sở. Vai trò chủ thể của người dân còn được thể hiện ở chỗ người dân cũng chính là đối tượng chính được hưởng lợi từ thành quả của xây dựng NTM. Chủ thể xây dựng NTM là người dân sẽ đảm bảo phát huy được vai trò tích cực của họ và đây chính là điều kiện cực kỳ quan trọng có ảnh hưởng quyết định đến sự thành công trong xây dựng NTM ở các địa phương trong thời gian qua.

3.2.2. Người dân tham gia ban chỉ đạo xây dựng NTM cấp thôn, xã

Hầu hết các tỉnh đều quyết định thành lập Ban chỉ đạo NTM cấp xã và Ban phát triển thôn ở các xã có triển khai xây dựng NTM. Trong thực tế, số lượng thành viên ban chỉ đạo NTM ở các địa phương là không giống nhau, có thể lên tới 21 thành viên trong ban chỉ đạo NTM cấp xã như ở xã Trung Hóa (Quảng Bình) hoặc chỉ gồm 9 thành viên như ở xã Thụy Phúc (Thái Bình)... sự tham gia của các trưởng thôn, các đại diện ban ngành đoàn thể (Hội

Phụ nữ, Hội Nông dân, Hội Cựu chiến binh, Chi bộ thôn...) trong ban chỉ đạo NTM cấp xã và Ban phát triển thôn đã thể hiện được sự gắn bó chặt chẽ của chính quyền với các tổ chức ban ngành đại diện cho người dân, đồng thời cũng cho thấy được trách nhiệm của các thôn, các ban ngành đoàn thể với công cuộc xây dựng NTM. Điều này tạo điều kiện thuận lợi cho việc triển khai các hoạt động xây dựng NTM đến từng người dân thông qua tổ chức chính quyền và các tổ chức chính trị xã hội khác trong thôn xã. Nhờ vậy, người dân có thể dễ dàng tham gia thảo luận, đóng góp ý kiến, góp công góp của... thể hiện vai trò tích cực của mình thông qua các tổ chức chính quyền (thôn) và các ban ngành đoàn thể trong quá trình xây dựng NTM.

3.2.3. Người dân tham gia các hoạt động tuyên truyền

Theo Ban chỉ đạo Trung ương về xây dựng NTM, khó khăn hiện nay ở nhiều địa phương vẫn là nhận thức của người dân khi tham gia xây dựng NTM và cách triển khai của các chính quyền cơ sở. Làm thế nào để người dân nhận thức được quá trình xây dựng NTM là công việc chung của toàn xã hội, đồng thời huy động được tối đa sự tham gia đóng góp của người dân địa phương, xóa bỏ tư tưởng trông chờ ỷ lại... có vai trò hết sức quan trọng. Chính vì vậy, công tác tuyên truyền vận động nhân dân xây dựng NTM đã hết sức được coi trọng ở nhiều địa phương trong cả nước.

Không chỉ là đối tượng được tuyên truyền, vận động mà ở nhiều địa phương người dân còn đóng vai trò là người đi tuyên truyền vận động cho công tác xây dựng NTM. Ban chỉ đạo xây dựng NTM ở một số địa phương đã chọn những cán bộ cách mạng lão thành, những người lớn tuổi, có uy tín trong thôn xóm để tuyên truyền, vận động trước. Qua đó đã xây dựng được đội ngũ “tuyên truyền viên nhân dân” với hoạt động rất hiệu quả. Đội ngũ “tuyên truyền viên nhân dân” này không chỉ là những người nòng cốt thực hiện công tác xây dựng NTM của xã mà còn tuyên truyền vận động gia đình, người thân cũng như nhân dân trong thôn xóm cùng tích cực tham gia. Việc tuyên truyền, vận động của đội ngũ “tuyên truyền viên nhân dân” này có thể diễn ra ở bất cứ nơi đâu, khi nào, từ những buổi tiệc của gia

đình, xóm giềng đến những lúc lao động, canh tác trên đồng ruộng để tạo ra sự đồng thuận trong xây dựng NTM ở nhiều địa phương trong cả nước.

3.2.4. Người dân trực tiếp tham gia các hoạt động xây dựng NTM

Xây dựng NTM bao gồm rất nhiều các hoạt động cụ thể như hoạt động lập quy hoạch, dồn điền đổi thửa, chỉnh trang đồng ruộng, xây dựng các mô hình sản xuất, giữ gìn an ninh trật tự, bảo vệ tài nguyên môi trường... Để huy động được trí tuệ và sức lực của người dân, nhiều địa phương đã tạo điều kiện cho người dân tham gia xây dựng NTM ngay từ khâu lập quy hoạch, đề án xây dựng NTM. Một số địa phương đã niêm yết công khai quy hoạch xây dựng NTM để người dân xem xét và đóng góp ý kiến. Nhiều địa phương tổ chức các buổi lấy ý kiến đóng góp xây dựng đề án, kế hoạch, mục tiêu xây dựng NTM với đông đảo nhân dân thảo luận sôi nổi những vấn đề liên quan trực tiếp đến trách nhiệm, quyền lợi của mỗi người, mỗi gia đình. Người dân ở nhiều nơi cũng trực tiếp tham gia vào công tác dồn điền đổi thửa, chỉnh trang đồng ruộng thông qua việc đóng góp ý kiến và lựa chọn phương án dồn điền đổi thửa, trực tiếp hiến đất cũng như trực tiếp tham gia xây dựng hệ thống đường giao thông, thủy lợi nội đồng (góp công sức). Chẳng hạn người dân chỉ riêng ở 4 xã làm điểm của huyện Vụ Bản – Nam Định đã đào đắp được 339.000 m³ đất làm đường giao thông và thủy lợi nội đồng - một khối lượng khổng lồ mà nếu phải chi trả kinh phí thì sẽ là một số tiền không hề nhỏ (Hùng Khoa – Vũ Dung, 2012).

Một nhiệm vụ quan trọng trong xây dựng NTM là xây dựng các mô hình sản xuất kinh doanh hiệu quả như mô hình trồng trọt, chăn nuôi gia súc, gia cầm... để nâng cao thu nhập cho người dân ở các địa phương. Các địa phương đã dành gần 112 tỷ đồng cho xây dựng phát triển các mô hình sản xuất hàng hóa tăng thu nhập cho người dân. Để xây dựng được các mô hình sản xuất kinh doanh có hiệu quả thì các hộ gia đình chính là hạt nhân nòng cốt trong khi chính quyền địa phương và các cơ quan chuyên môn chỉ đóng vai trò hỗ trợ như hỗ trợ tập huấn kỹ thuật, tạo điều kiện cho vay vốn... Cũng chính người dân địa phương là những người trực tiếp tham gia

các hoạt động giữ gìn vệ sinh môi trường, đảm bảo an ninh chính trị ở địa phương.

3.2.5. Người dân tham gia đóng góp vật tư, nhân lực

Xây dựng NTM ở các địa phương cần một khoản kinh phí rất lớn để triển khai các hoạt động như quy hoạch, xây dựng các công trình cơ sở hạ tầng, dồn điền đổi thửa và chỉnh trang đồng ruộng, triển khai xây dựng các mô hình sản xuất và tổ chức các hoạt động tuyên truyền vận động nhân dân... trong khi nguồn vốn từ ngân sách nhà nước là có hạn. Bên cạnh đó xây dựng NTM cũng cần phải dành ra quỹ đất khá lớn để quy hoạch các công trình phúc lợi như nhà văn hóa, sân thể thao xã, thôn, chợ, mở rộng đường giao thông, mương máng, bờ vùng bờ thửa... Chính vì vậy không trông chờ, ỷ lại vào sự đầu tư của trên, nhiều địa phương đã quyết tâm vượt qua khó khăn bằng chính nội lực của mình thông qua huy động đóng góp nhân lực, vật lực của nhân dân để xây dựng NTM.

Theo Ban chỉ đạo xây dựng NTM tỉnh Vĩnh Long, trong thời gian qua tại 22 xã điểm xây dựng NTM trên địa bàn tỉnh đã huy động được nguồn vốn từ người dân hơn 116 tỷ đồng (SGGP, 2/2012). Thành phố Cần Thơ cũng đã vận động các doanh nghiệp và người dân hỗ trợ xây dựng NTM tại 36 xã trên địa bàn. Đặc biệt, người dân các xã NTM của thành phố Cần Thơ đã hiến đất, hoa màu xây dựng đường giao thông nông thôn, đê bao chống lũ, sửa chữa các tuyến đường xuống cấp, sạt lở... tổng trị giá hàng chục tỷ đồng, trong đó, chi riêng người dân xã Mỹ Khánh, huyện Phong Điền đóng góp 20 tỷ đồng. Tại xã Trục Nội – Nam Định đã huy động sự đóng góp của người dân, của con em quê hương đang công tác ở mọi miền trên cả nước được tổng số 58 tỷ đồng (Hùng Khoa – Vũ Dung, 2012).

Thực tế cho thấy thu nhập và mức sống của người dân địa phương chưa cao, việc đóng góp kinh phí trước mắt sẽ ảnh hưởng trực tiếp tới kinh tế hộ gia đình, nhất là các hộ nghèo, cận nghèo. Kinh nghiệm từ thực tiễn ở nhiều địa phương cho thấy việc làm đầu tiên của ban chỉ đạo xây dựng NTM các xã không phải là đưa ra mức đóng góp bao nhiêu với mỗi hộ, mỗi khẩu mà là xây dựng tư tưởng để người dân thấy rõ lợi ích đi đôi với nghĩa vụ, xây dựng

NTM là vì nhân dân. Ngoài việc tuyên truyền vận động người dân thông qua các phương tiện truyền thông, tổ chức họp dân... thì cần phải phân công các tổ trưởng khu dân cư, các đảng viên, và những người có uy tín trong cộng đồng đi đến từng hộ gia đình vận động. Khi các hộ gia đình đã nhận thức được cái lợi từ việc xây dựng NTM đối với gia đình mình, đối với cộng đồng thôn xã thì họ có thể sẵn sàng hy sinh lợi ích riêng của mình vì lợi ích chung của thôn, xã. Bên cạnh đó việc phá dỡ hay xây dựng lại công trình của các hộ đã hiến đất... cần huy động được sự tham gia giúp đỡ của những người dân trong cùng thôn xã.

3.2.6. Người dân tham gia giám sát thực hiện các hạng mục công trình

Việc tham gia giám sát của người dân đối với các hạng mục công trình xây dựng NTM tại thôn, xã là nhằm phát huy quy chế dân chủ tại cơ sở cũng như phát huy vai trò làm chủ của người dân trong xây dựng NTM tại các địa phương. Người dân tham gia giám sát việc thực hiện các hoạt động, việc sử dụng kinh phí, chất lượng xây dựng, quản lý và sử dụng các công trình... sẽ có ảnh hưởng tích cực đến chất lượng công trình cũng như tính minh bạch trong việc sử dụng nguồn lực của Nhà nước và của chính người dân. Kinh nghiệm của nhiều địa phương cho thấy để đảm bảo kết quả và hiệu quả của công tác giám sát, trước hết cần làm tốt việc công khai hóa trước dân. Nguyên tắc là công khai tài chính để dân bàn, dân làm, dân kiểm tra; xã chỉ kiểm tra, giám sát. Ban giám sát cộng đồng xã thường gồm đại diện UBMTTQ xã, hội nông dân, hội phụ nữ, hội cựu chiến binh, cán bộ giao thông xây dựng và đại diện cộng đồng dân cư hưởng lợi công trình do dân bầu thực hiện giám sát các công trình cơ sở hạ tầng tại thôn, xã. Khi tiến hành giám sát công trình Ban giám sát cộng đồng xã cũng như người dân cần nắm rõ các tiêu chuẩn, quy hoạch các công trình đang thực hiện. Việc giám sát phải được thực hiện cụ thể trong từng hoạt động thi công công trình để tránh thất thoát, sai sót, lãng phí trong quá trình thực hiện. Do vậy, để người dân thực sự phát huy được vai trò trong hoạt động giám sát đầu tư các hạng mục công trình thì cần phải có những chương trình hỗ trợ giúp họ hiểu và biết mình cần làm gì, làm như thế nào

trong quá trình thực hiện hoạt động giám sát.

4. Kết luận

Sự tham gia của người dân trong các các chương trình phát triển nông thôn có vai trò cực kỳ quan trọng và được coi là chìa khóa then chốt là để đảm bảo cho sự thành công của chương trình. Sự tham gia của người dân có thể được thể hiện dưới nhiều hình thức khác nhau như tham gia tư vấn, tham gia đóng góp nhân lực, vật lực, tham gia thảo luận và xây dựng kế hoạch, tham gia triển khai thực hiện và tham gia giám sát đánh giá. Sự tham gia của người dân chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố bao gồm các yếu tố về thể chế, luật pháp, các yếu tố kinh tế, xã hội, chính trị, văn hóa.

Ở Việt Nam, phong trào xây dựng NTM đã và đang được triển khai tại gần 10.000 xã trong cả nước và sẽ tiếp tục được mở rộng trong thời gian tới. Kinh nghiệm từ thực tiễn cho thấy để tăng cường sự tham gia của người dân trong xây dựng NTM trước hết cần phải xác định người dân chính là chủ thể xây dựng NTM. Vai trò của người dân

trong xây dựng NTM được thể hiện thông qua việc người dân trực tiếp tham gia vào Ban chỉ đạo xây dựng NTM cấp xã cũng như Ban phát triển thôn, trực tiếp tham gia công tác tuyên truyền vận động xây dựng NTM với các hình thức tuyên truyền vận động đa dạng. Vai trò của người dân còn được thể hiện thông qua việc tham gia các hoạt động xây dựng NTM như tham gia thảo luận xây dựng quy hoạch và đề án xây dựng NTM ở thôn xã, trực tiếp tham gia xây dựng các mô hình sản xuất hiệu quả, giữ gìn vệ sinh môi trường, đảm bảo an ninh trật tự ở địa phương... Sự đóng góp to lớn của người dân cả về công sức và tài sản vật chất cũng như trực tiếp tham gia giám sát tình hình thực hiện các hạng mục công trình cũng phản ánh vai trò vô cùng quan trọng của người dân trong xây dựng NTM. Có thể nói nguyên tắc tôn trọng ý kiến của người dân, đảm bảo dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra và dân hưởng lợi đã và đang đóng vai trò then chốt trong thực tiễn huy động sự tham gia của người dân vào xây dựng mô hình NTM ở các địa phương trong cả nước. □

Tài liệu tham khảo:

1. Báo Hà Nội Mới. 2012. Hoàn thành quy hoạch nông thôn mới cấp xã vào cuối năm 2012 . <http://hanoimoi.com.vn/newsdetail/Nong-thon-moi/539926/> truy cập ngày 10/3/2012.
2. BCHTW Đảng. 2008. Nghị quyết số 26-NQ/T.Ư “Về nông nghiệp, nông dân, nông thôn”.
3. Văn Giang. 2012. Quảng Ninh huy động sức dân cùng đóng góp xây dựng nông thôn mới. www.nongthonmoi.gov.vn truy cập ngày 10/3/2012.
4. Hùng Khoa – Vũ Dung. 2012. Chương trình xây dựng nông thôn mới ở Nam Định. <http://www.dcrd.gov.vn> truy cập ngày 16/3/2012.
5. Arnstein, S. (1969) A ladder of citizen participation, *American Institute of Planners Journal* 35, 206-14.
6. Bryden, J., Watson, D., Storey, C., and Alpha, J. (1995) *Community Involvement and Rural Policy: Research Report to the Scottish Office*. Arkleton Trust.
7. Curtin, C., Haase, T. and Tovey, H. (1996) (eds) *Poverty in Rural Ireland: A Political Economy Perspective*. Oak Tree Press, Dublin.
8. Moseley, M. and Cherrett, T. (1993) *Involving People in Local Development*, LEADER Dossiers series, Brussels: European Commission.
9. USDA, 2000. How People Power Brings Sustainable Benefits to Communities. www.rurdev.usda.gov truy cập ngày 12/4/2012.
10. Wilcox, D. (1994) *The Guide to Effective Participation*. Brighton: Partnership Books.